

Universitätsbibliothek Wuppertal

Auli Gellii Noctes Atticae

Gellius, Aulus

Lugd. Batavorum, MDCLXXXVIII

Liber nonus decimus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1123](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1123)

rum & ejusdem partem tertiam: ut quatuor ad tres, duodecim ad novem, quadraginta ad triginta. hæc autem notare meminisseque non esse abs re visum est: quoniam, vocabula ista numerorum nisi intelliguntur, rationes quædam subtilissimæ in libris philosophorum scriptæ percipi non queunt.

C A P. XV.

Quod M. Varro in herois versibus observaverit rem nimis anxiam & curiose observationis.

In longis versibus, qui hexametri vocantur, item in I senariis, animadverterunt metrici duos primos pedes, item extremos duos, habere posse singulos integras partes orationis, medios haud umquam posse: sed constare eos semper ex verbis aut divisis aut mixtis atque confusis. Marcus etiam Varro, in libris disciplinarum, scripsit observasse se in versu hexametro: quòd omni-modo quintus semipes verbum finiret: & quòd priores quinque semipedes æquè magnam vim haberent in efficiendo versu, atque alii posteriores septem: idque ipsum ratione quadam geometrica fieri differit.

LIBER NONUS DECIMUS.

C A P U T I.

Responsio cujusdam philosophi interrogati quam ob causam maris tempestate palluerat.

NAVIGABAMUS à Cassiopeia ad Brundisium, mare Jonium violentum & vastum & jactabundum. Nox deinde, quæ diem primum sequuta est, in ea ferè tota ventus à latere sæviens navem undis compleverat. tum postea com-

complorantibus nostris omnibus atque in sentina fatis agentibus dies quidem tandem illuxit: sed nihil de periculo, neque de sævitia amissum, quin turbines etiam crebriores, & cœlum atrum, & fumigantes globi, & figuræ quædam nubium metuendæ, quas *πρωνας* vocabant, impendere immineréque ac depressuræ navem videbantur. In eadem fuit philosophus in disciplina Stoïca celebratus, quem ego Athenis cognoveram, non parva virum auctoritate, satisque attentè discipulos juvenes continentem. Eum tunc in tantis periculis inque illo tumultu cœli marisque requirebam oculis; scire cupiens, quonam statu animi & an interritus intrepidusque esset. atque ibi hominem conspicimus impavidum & extrilidum ploratus quidem nullos, sicuti cæteri omnes, nec ullas ejusmodi voces cientem, sed coloris & vultus turbatione non multum à cæteris differentem. At ubi cœlum enituit, & deserbuit mare, & ardor ille periculi deflagravit, accedit ad Stoïcum Græcus quispiam dives ex Asia, magno, ut videbamus, cultu paratuque rerum & familiæ, atque ipse erat multis corporis animique deliciis diffuens. Is quasi illudens, Quid hoc est, inquit, ô philosophe, quod quum in periculis essemus, timuisti tu & palluisti? ego neque timui neque pallui. & philosophus aliquantum cunctatus an respondere ei conveniret, Si quid ego, inquit, in tanta violentia tempestatum videor paulum pavefactus; non tu istius rei ratione audienda dignus es. sed tibi sanè Aristippus ille pro me responderit: qui, in simili tempore à similimo tui homine interrogatus, quare philosophus timeret, quum ille contra nihil metueret, non eandem esse causam sibi atque illi respondit. quoniam is quidem esset non magno opere sollicitus pro anima nequissimi nebulonis; ipsum autem pro Aristippi anima timere. his tunc verbis Stoïcus divitem illum Asiaticum à sese amolitus est. sed postea quum Brundisium adventaremus,

mollitque essent venti maris : percontatus cum sum, quamnam illa ratio esset pavoris sui, quam dicere ei superfedisset, à quo fuerat non satis digne compellatus. atque ille mihi placide & comiter, Quoniam, inquit, audiendi cupidus es, audi quid super isto brevi quidem sed necessario & naturali pavore majores nostri conditores sectæ Stoicæ fenserint; vel potius, inquit, lege: & facilius credideris si legas, & memineris magis, atque ibi coram ex sarcinula sua librum protulit Epicteti philosophi quintum *Μελέξεων*; quas ab Arriano digestas congruere scriptis Zenonis & Chryssippi non dubium est. in eo libro Græca scilicet oratione scriptum ad hanc sententiam legimus: Visa animi, quas *Φαντασίας* philosophi appellant, quibus mens hominis prima statim specie accidentis ad animū rei pellitur, non voluntatis sunt neque arbitraria; sed vi quadam sua inferunt sese hominibus. noscendæ probationes autem quas *συγκαταθέσις* vocant, quibus eadem visa noscuntur ac dijudicantur, voluntariæ sunt, fiuntque hominum arbitratu. propterea quum sonus aliquis formidabilis aut è cælo aut ex ruina aut repentinus nescius periculi nuncius vel quid aliud ejusmodi factum; sapientis quoque animum paulisper moveri, & contrahi, & pallefcere necessum est; non opinione alicujus mali præcepta, sed quibusdam motibus rapidis & inconsultis officium mentis atque rationis prævertentibus. mox tamen ille sapiens ibidem *τὰς πικρῶτας Φαντασίας*, visa isthæc animi sui terrificæ non approbat: hoc est, & *συγκαταπέτην ἢ ἡ προσπιδοξάζει*, sed abjicit respuitque; nec ei metuendum esse in his quicquam videtur. Atque hoc inter insipientis sapientisque animum differre dicunt, quod insipiens, qualia esse primo animi sui pulsu visa sunt sæva & aspera, talia esse vero putat; & eadem incepta, quæ quasi jure metuenda sint, sua quoque assensione approbat, ἢ *προσπιδοξάζει*. hoc enim verbo Stoici, quum super ista re disserunt,

utun-

utuntur. sapiens autem, quum breviter & strictim colore atque vultu motus est, & *συγκαταπιθεται*, sed statum vigoremque sententiæ suæ retinet, quam de hujuscemodi visis semper habuit ut de minime metuendis, sed fronte falsa & formidine inani territantibus. Hæc Epictetum philosophum ex decretis Stoicorum sensisse atque dixisse in eo, quo dixi, libro legimus. annotandaque esse idcirco existimavimus, ut rebus forte id genus, quibus dixi, obortis, pavescere sensim & quasi albescere, non insipientis esse hominis neque ignavi putemus: & in eo tamen brevi motu naturali magis infirmitati cedamus, quam, quòd esse, ea qualia visa sunt censeamus.

C A P. II.

Ex quinque corporis sensibus duos esse cum belluis maximè communes.

Quinque sunt hominum sensus, quos Græci: *αισθησεις* appellant, per quos voluptas animo aut corpori quæri videtur, gustus, tactus, odoratus, visus, auditus. Ex his omnibus quæ immodicè voluptas capitur, ea turpis atque improba existimatur. sed enim quæ nimia ex gustu atque tactu est, ea voluptas, sicuti sapientes viri censuerunt, omnium rerum fædissima est; eosque maximè, qui duabus istis belluinis voluptatibus sese dediderunt, gravissimi vitii vocabulis Græci appellant, vel *ἀκολάσις*, vel *ἀνεγκτεῖς*. nos eos vel incontinentes dicimus, vel intemperantes. *ἀκολάσις* enim, si interpretari coactius velis, nimis id verbum insolens erit. istæ autem voluptates duæ gustus atque tactus, id est, libidines in cibos atque in venerem prodigæ, solæ sunt hominibus communes cum bestiis, & iccirco in pecudum ferorumque animalium numero habetur, quisquis est his ferinis voluptatibus prævinctus, cæteræ ex tribus

bus aliis sensibus proficiscentes, hominum esse tantum propriæ videntur. Verba super hac re Aristotelis philosophi adscripti; ut vel auctoritas clari atque incluti viri tam infamibus nos voluptatibus deterret. *ὅτι οἱ κτ' ἢ τ' ἀφῆς ἢ γόστως ἡδονῶν γυρομύλων ἀν' ἑαυτοῦ βιάσασιν, ἀκροατοῖς λέγονται. οἱ τε γὰρ περὶ τὰ ἀφροδίσια, ἀκόλαστοι, οἱ τε περὶ τὰς τ' τροφῆς δόπλαιστας. τ' ἢ κτ' ἢ τροφῶν, ἀπ' ἐνίων μὲν ἐν τῇ γλώττῃ τὸ ἡδύ· ἀπ' ἐνίων δ', ἐν τῷ λάρυγγι. διὸ ἔφιλοξενετο γερῶν λάρυγγα δ' ἔχοντο ἔχον. οἱ δ' κτ' ἢ ὄψιν ἔτ' ἀκόλαστοι, σὺκέτι; ἢ ἀφ' τὸ τὰς δόπ' τέτων γυρομύλων ἡδονὰς, κρινὰς εἶναι ἡμῶν ἔπαις ἀλλοῖς ζώοις· ἄτε οὐκ ἔστι κρινὰ, ἀπμοτά) εἰς τὸ διὸ ἔμάλιστα ἢ μόνον ἐπαινέθισσι· ἄτε τ' ἑσὶν τέτων ἡτῶμλων, ψήρομλων, ἢ ἀκροατῆ ἔ ἀκόλαστον λέρομλων, ἀφ' τὸ ἑσὶν τ' χρεῖστων ἡδονῶν ἡτῶμλων. ἔσων δ' τ' ἀσθηστων πέντε, τὰ ἀπὸ ζωῶν δόπ' δύο μόνων τ' περιήρομλων ἡδέσται. κτ' ἢ τὰς ἀπὸ ἡδονῶν ἔχοντες, ἢ κτ' συμβεβηκὸς τῶν πάσων, &c. Quis igitur habens aliquid humani pudoris, voluptatibus istis duabus coeundi atque comedendi, quæ sunt homini cum sue atque asino communes, gaudeat? Socrates quidem dicebat multos homines propterea velle vivere, ut ederent & biberent; se bibere atque esse ut viveret. Hippocrates autem, divina vir scientia, de coitu venereo ita existimabat, partem esse quamdam morbi tæterrimi, quem nostri comitalem dixerunt. namque ipsius verba hæc traduntur, τὴν συνουσίαν εἶναι μικροῦ ὀπιλησίαν.*

C A P. III.

Quod turpius est frigidè laudari, quàm acerbius vituperari.

Turpius esse dicebat Favorinus philosophus exiguè atque frigidè laudari, quàm infectanter & graviter vituperari. Quoniam, inquit, qui maledicit & vituperat,

rat, quanto id acerbius facit, tam maxime ille pro ini-
quo & inimico ducitur, & plerumque propterea fidem
non capit. sed qui infecundè atque jejunè laudat, de-
stitui à causa videtur: & amicus quidem creditur ei
quem laudare vult, sed nihil posse reperire quod jure
laudet.

C A P. IV.

*Quamobrem venter repentino timore effluat, quare etiam
ignis urinam laceffat.*

Aristotelis libri sunt, qui problemata physica inscri-
buntur, lepidissimi & elegantiarum omne genus
referti. in his quærit, quam ob causam eveniat, ut qui-
bus invasit repentinus rei magnæ timor, plerumque al-
vo statim cita fiant. item quærit, cur accidat, ut eum,
qui propter ignem diutius stetit, libido urinæ laceffat.
ac de alvo quidem inter timendum prona atque præci-
piti causam esse dicit, quòd timor omnis sit algificus,
quem ille appellat ψυχροπιδόν, eaque vi frigoris fan-
guinem caldoremque omnem de summa corporis cute
cogat penitus & depellat, faciatque simul uti, qui ti-
ment, sanguine ex ore decedente pallefcant: Is autem,
inquit, sanguis & caldor in intima coactus movet ple-
rumque alvum & incitat. De urina crebra ex igni pro-
ximo facta, verba hæc posuit: τὸ ἴ πῦρ Νεφρολῶ τὸ πε-
πηγὸς ὕδωρ ἢ ἤλι Ⓞ τὴν χροῖα.

C A P. V.

*Ex Aristotelis libris sumtum, quòd nivis aqua potui pesi-
ma sit, & quòd ex nive crystallus concrefcet.*

In Tiburte rus concesseramus hominis amici divitis,
Æstate anni flagrantissima, ego & quidam alii æqua-
les & familiares mei, eloquentiæ aut philosophiæ se-
ctato-

ctatores. erat nobiscum vir bonus ex Peripatetica disciplina, bene doctus, & Aristotelis unice studiosissimus. is nos aquam multam ex diluta nive bibentes coërcebat, severiusque increpabat. adhibebat nobis auctoritates nobilium medicorum; & cum primis Aristotelis philosophi rei omnis humanæ peritissimi: qui aquam nivalem frugibus sane & arboribus fecundam diceret, sed hominibus potu nimio insalubrem esse; tabemque & morbos sensim atque in diem longam visceribus infeminare. hæc quidem ille ad nos prudenter & benivole & assidue discitabat. Sed quum bibendæ nivis pausa fieret nulla; promittit è bibliotheca Tiburti, quæ tunc in Herculis templo fatis commode instructa libris erat, Aristotelis librum, eumque ad nos adfert. &, hujus saltem, inquit, viri sapientissimi verbis credite; ac definite valetudinem vestram profligare. In eo libro scriptum fuit, deterrimam esse potu aquam è nive; itemque solidius latiusque concretam esse eam, quam κρυσταλλον Græci appellant; causaque ibi adscripta est hujusmodi: Quoniam, quum aqua frigore aëris duratur & coit, necesse est fieri vaporationem, & quamdam quasi auram tenuissimam exprimi ex ea & emanare. id autem, inquit, in ea levissimum est, quod evaporatur, manet autem quod est gravius & sordidius & insalubrius: atque id pulsu aëris verberatum in modum coloremque spumæ candidæ oritur. sed aliquantum, quod est salubrius, diffari atque evaporari ex nive, indicium illud est, quod minor fit illa, quæ ante fuerat quàm concreveret. Verba ipsa Aristotelis ex eo libro pauca sumi & adscripti: *Μετὰ τὴν δρόσιν τῶν κρυσταλλῶν ὕδατα φαυλά εἰσιν; ὅπερ παντὸς ὕδατος πιγνυμένων τὸ λεπτότατον μεταπειται, καὶ κρυστότατον ἐξαιμίζει. σημεῖον δὲ ὅτι ἐλαττον γίνεται ἢ πλεονόν ὅταν ταυτὴ παρὰ ἐπεληλυθότα αὐτῶν ὑμεινοτάτε ἀνάσκηται τὸ καταλειπόμενον χεῖρον εἶναι.* Hoc ubi legimus, placuit honorem doctissimo viro haberi Aristoteli; atque

ita postea ego bellum & odium nivi indixi; alii inducias cum ea varie factitabant.

C A P. VI.

Quod pudor sanguinem ad externa diffundit, timor verò contrahit.

In problematis Aristotelis philosophi ita scriptum est: *Ἐπεὶ τί οἱ μὲν αἰχμωόμενοι ἐρυθραῖσιν, οἱ δὲ φοβέμενοι ὡς χερσῶσιν, ὡς δὲ πηλίσσιον τῶν περὶ ἄντων ὅτι τῶν αἰχμωόμενων Ἀρχαῖ) τὸ αἷμα ἐν τῇ καρδίᾳ εἰς ἅπαντα τὰ μέρη τῆς σαρκὸς, ὡς ἐπιπλάσσειν. πῶς δὲ φοβηθεῖσι σωτὴρ εἰς τῇ καρδίᾳ, ὡς ἐκλείπειν ἐν τῶν ἄλλων μερῶν.* hoc ego Athenis quum Tauro nostro legissem; percunctatusque essem quid de ratione ista reddita sentiret? Dixit quidem, inquit, probe & vere quid accideret diffuso sanguine aut contracto: sed cur ita fieret non dixit. adhuc enim quaeri potest, quam ob causam pudor sanguinem diffundat, timor contrahat; quum sit pudor species timoris: atque ita definiatur, timor iustae reprehensionis. ita enim philosophi definiunt, *αἰχμὴ ἐστὶν φόβος δικαίος ψυχῆς.*

C A P. VII.

Quid sit obesum: nonnullaque alia prisca vocabula.

In agro Vaticano Julius Paulus, poeta, vir bonus, & rerum litterarumque veterum impense doctus, herediolum tenue possidebat. eò sæpe nos ad sese vocabat, & olusculis pomisque fatis comiter copioseque invitabat. atque ita molli quodam tempestatis autumnæ die ego & Julius Celsinus, quum ad eum cenassemus & apud mensam ejus audissemus legi Levii Alcestin, rediremusque in urbem, sole jam ferè occiduo; figuras habitusque verborum novè aut insigniter dictorum in Le-

viano illo carmine ruminabamur: & ut quæque vox indidem digna animadverti subvenerat, qua nos quoque possemus uti, memoriæ mandabamus. erant autem verba, quæ tunc suppetebant, hujuscemodi:

*Corpore, inquit, pectoreque undique obeso,
Ac mente exfensa, tardigenulo senio oppressum.*

obesum hic notavimus propriè magis, quàm usitatè dictum, pro exili atque gracilento. Vulgus enim *ἀρῦπος* vel *ἄρπυξον* *obesum* pro pingui atque uberi dicit. item notavimus, quòd *oblitteram* gentem, pro *oblitterata* dixit. item quòd hostes qui fœdera frangerent, *sædisfragos*, non *fœderisfragos* dixit. item quòd *rubentem auroram*, *pudoricolorem* appellavit, & *Memnonem nocticolorem*. item quod *fortè dubitanter*, & ab eo quod est *silco*, *silenta* loca dixit, & *pulverulenta*, & *pestilenta*, & *carendum tui est*, pro *te*, quodque *magno impete*, pro *impetu*, item quod *fortescere* posuit, pro *fortem fieri*: quodque *dolentiam* pro *dolore*, & *avens* pro *libens*: item *curis intolerantibus*, pro *intolerandis*: quodque *manciolis*, inquit, *tenellis*, pro *manibus*, & *quis tam siliceo?* item, *fiere*, inquit, *impendio insit*, id est, *impense fieri incipit*, quodque *accipitret* posuit, pro *jaceret*. His nos inter viam verborum Levianorum annotatiunculis oblectabamus. cætera enim, quæ videbantur nimium poetica, & profæ orationis usu alieniora, prætermisimus: veluti fuit quod de Nestore ait, *trisaclisenex*, & *dulcioreloquus*: item quod de tumidis magnisque fluctibus inquit, *multigramis*: & flumina gelu concreta *tegmine esse onychino* dixit: & quæ multiplicia ludens composuit; quale illud est quod *vituperones suos subducti supercilii carptores* appellavit.

*Quaestio an harena, caelum, triticum, pluralia inve-
antur: atque inibi de quadrigis, inimicitis, nonnullis
præterea vocabulis, an singulari numero comperian-
tur.*

Adolefcentulus Romæ, priusquam Athenas con-
cederem, quando erat à magistris auditionibusque
obcundis otium, ad Frontonem Cornelium visendi
gratia pergebam; sermonibusque ejus purissimis bona-
rumque doctrinarum plenis fruebar. nec umquam fa-
ctum est, quotiens eum vidimus loquentemque audi-
vimus, quin rediremus fere cultiores doctioresque, ve-
luti fuit illa quodam die sermocinatio illius, levi quidem
de re, sed à Latinæ tamen linguæ studio non abhorrens.
nam quum quispiam familiaris ejus bene eruditus homo,
tum poëta illustis, liberatum esse se aquæ intercutis
morbo diceret, quòd harenis calentibus esset usus: tum
illudens Fronto, Morbo quidem, inquit, cares; sed
verbi vitio non cares. Cajus enim Cæsar ille perpetuus
dictator Cn. Pompeji focer, à quo familia & appellatio
Cæsarum deinceps propagata est, vir ingenii præcellen-
tis, sermonis præter alios suæ ætatis castissimi, in li-
bris, quos ad M. Ciceronem de Analogia conscripsit,
harenas vitiose dici existimat; quòd *harena* numquam
multitudinis numero appellanda sit, sicuti neque *colum*
neque *triticum*; contra autem *quadrigas*, etiamsi cur-
rus unus equorum quatuor junctorum agmen unum sit,
plurativo semper numero dicendas putat; sicut *arma* &
mœnia & *comitia* & *inimicitias*: ni quid contra ea dicis
poetarum pulcherrime, quo & te purges & non esse id
vitium demonstras. De *cælo*, inquit ille, & *tritico* non
inficias eo, quin singulari semper numero dicenda sint,
neque de *armis* & *mœniis* & *comitiis* quin figura multitu-
dinis

dinis perpetua censeantur; videbimus autem post de *inimicitiiis & quadrigis*. ac fortassean de *quadrigis* veterum auctoritati concessero; *inimicitiam* tamen, sicut *inscientiam & impotentiam & injuriam*, quæ ratio est quamobrem C. Cæsar vel dictam esse à veteribus vel dicendam à nobis non putat? quando Plautus, linguæ Latinæ decus, *deliciam* quoque ἐνικῶς, dixerit, pro deliciis?

Mea, inquit, *voluptas, mea delicia*.

inimicitiam autem Q. Ennius illo memoratissimo libro dixit:

Eo, inquit, *ingenio natus sum: amicitiam*

Atque *inimicitiam* in fronte promptam gero.

sed enim *harenas* parum Latine dici, quis, oro te, alius aut scripsit aut dixit? ac propterea peto, ut, si C. Cæsaris liber præ manibus est, promi jubeas: ut, quam confidenter hoc dicat, æstimari à te possit. tunc, pro lato libro de analogia primo, verba hæc ex eo pauca memoriæ mandavi. nam quum prædixisset neque *cæ-lum triticumve* neque *harenam* multitudinis significationem pati: Num tu, inquit, *harum rerum natura accidere arbitraris, quod unam terram & plures terras & urbem & urbes & imperium & imperia dicamus, neque quadrigas in unam nominis figuram redigere neque harenam in multitudinis appellationem convertere possimus?* his deinde verbis lectis sibi Fronto ad illum poetam, Videturne tibi, inquit, C. Cæsar de statu verbi contra te satisque aperte satisque constanter pronunciasse? Tum permotus auctoritate libri poeta, Si à Cæsare, inquit, jus provocandi foret, ego nunc ab hoc Cæsar's libro provocassem. sed quoniam ipse rationem sententiæ suæ reddere supersedit; nos te nunc rogamus, ut dicas quam esse causam vitii putes, & in *quadriga* dicenda & in *harenis*. Tum Fronto ita respondit, *Quadrigæ* semper, etsi multijugæ non sunt, multitudinis tamen numero tenentur: quoniam quatuor simul equi juncti *quadrigæ* quasi qua-

drijuga vocantur. neque debet prorsus appellatio equorum plurium includi in singularis numeri unitatem. Eademque ibi rationem habendam, sed in specie dispari; nam quum *harena* singulari numero dicta multitudinem tamen & copiam significet minimarum, ex quibus constat, partium; indocte & inscite *harena* dici videntur: tamquam id vocabulum indigeat numeri amplitudine, quum ei singulariter dici ingenita sit naturalis sui multitudo. sed hæc ego, inquit, non ut hujus sententiæ legisque fundus subscriptorque fierem: sed ut ne Cæsaris viri docti opinionem ἀπαγορεύησιν destituerem. nam quum *cælum* semper ἐνικῶς dicatur, *mare* & *tertia* non semper, & *pulvis*, *ventus*, & *fumus*, non semper: cur *inducias* & *cæremonias* scriptores veteres nonnumquam singulari numero appellaverunt: *serias* & *nundinas* & *inferias* & *exsequias* numquam, cur *mel* & *vinum* atque id genus cætera, numerum multitudinis capiunt: *lac* non capiat? quæri, inquam, ista omnia & enucleari & excuti ab hominibus negotiosis in civitate tam occupata non queunt. Quin his quoque ipsis, quæ jam dixi, demoratos vos esse video, alicui, opinor, negotio destinatos. ite ergo nunc: & quando forte erit otium, quærite an *quadrigam* & *harenas* dixerit è cohorte illa dumtaxat antiquiore, vel oratorum aliquis vel poetarum, id est, classicus assiduusque aliquis scriptor, non proletarius. Hæc quidem Fronto requirere nos iussit vocabula: non ea re, opinor, quod scripta esse in nullis veterum libris existimaret: sed ut nobis studium lectitandi in quærendis rarioribus verbis exerceret. Quod unum ergo rarissimum videbatur, invenimus *quadrigam* numero singulari dictam in libro satirarum M. Varronis, qui inscriptus est, *Exdemetricus*. *harenas* autem ἀληθινικῶς dictas minore studio quærimus: quia præter C. Cæsarem, quod equidem meminero, nemo id doctorum hominum dedit.

C A P. IX.

Antonii Juliani in convivio ad quosdam Græcos lepidissima responsio.

Adolefcens è terra Afia, de equeftri loco, lætæ indolis, moribusque & fortuna bene ornatus, & ad rem muficam facili ingenio ac libenti, cœnam dabat amicis ac magiftris, fub urbe in rufculo, celebrandæ lucis annuæ, quam principem fibi vitæ habuerat. Venerat tum nobifcum ad eandem cœnam Antonius Julianus rhetor, docendis publicè juvenibus magifter, Hispano ore, florentifque homo facundiæ, & rerum litterarumque veterum peritus. is, ubi eduliis finis & poculis mox, fermonibusque tempus fuit, defideravit exhiberi, quos habere eum adolefcentem fciebat, fcitiffimos utriufque fexus, qui canerent voce & qui pfallerent. ac, poftquam introducti pueri puellæque funt, jucundum in modum Ἀνακρεόντεια pleraque, & Sapphica, & poëtarum quoque recentium ἐλεγεία quædam erotica dulcia & venufta accinerunt. Oblectati autem fimus, præter multa alia, verfculis lepidiffimis Anacreontis fenis: quos equidem fcripfi, ut interea labor hic vigiliarum & inquieties fuavitate paulifper vocum atque modulorum acquiefceret.

Τὸν ἄεθρον πορεύσας

Ἡφαισέ μοι πίνειν,

Πανοπλίαν μὲν εἶχέ,

(Τί γὰρ μάχαι (ὀκεί μοι);)

Ποτήριον ἢ κούριον

Ὅσον δ' αὖθις βάθρων.

Ποίη δέ μοι κατ' αὐτό

Μήτ' ἄσπρα μὴτ' ἀμάξας,

Μησυρόν δ' ἐλίωνα.

(Τί Πλειάδεωσι καὶ μοι,

G g 3

τι

Τί δ' ἄρα(ς) βοώτω ;)

Ποίησον ἀμπέλους μοι

Καὶ βότρυας κατ' αὐτὸ

Καὶ χυσοῖς πατιῶνταις

Ὅ μ' ἔκαλεῖ Λυαίω

Ἐρωτᾶ Ἐβαθυκλον.

Tum Græci plusculi, qui in eo convivio erant, homines amœni & nostras quoque litteras haud incuriosè docti, Julianum rhetorem laceßere insectarique adorti sunt tanquam prorsus barbarum & agrestem: qui ortus terra Hispania foret, clamatorque tantùm & facundia rabida jurgiosaque esset: ejusque linguæ exercitationes doceret, quæ nullas voluptates nullamque mulcedinem Veneris atque Musæ haberet: sæpèque cum percontabantur, quid de Anacreonte cæterisque id genus poëtis sentiret, & ecquis nostrorum poëtarum tam fluentes carminum delicias fecisset, nisi Catullus, inquit, forte pauca, & Calvus itidem pauca, nam Levis implicata, & Hortensius invenusta, & Cinna illepada, & Memmius dura, ac deinceps omnes rudia fecerunt atque absfona. Tum ille pro lingua patria, tanquam pro aris & focis, animo irritato indignabundus, Cedere equidem, inquit, vobis debui, ut in tali asotia atque nequitia artium vinceretis; & sicut in voluptatibus cultus atque victus, ita in cantilenarum quoque multis anteiretis, sed ne nos, id est, nomen Latinum, tamquam profectò vascos quosdam & insubidos ἀναφροδισίας condemnetis: permittite mihi, quæso, operire pallio caput, quod in quadam parum pudica oratione Socratem fecisse ajunt: & audite ac discite nostros quoque antiquiores ante eos, quos nominastis, poëtas amafios ac Venerios fuisse, tum resupinus, capite convelato, voce admodum quàm suavi versus cecinit Valerii Æditui veteris poëtæ, item

Por-

Porcii Licinii, & Quinti Catulli: quibus mundius, venustius, limatius, pressius, Græcum Latinumve nihil quicquam reperiri puto. versus Æditui:

Dicere quum conor curam tibi Pamphila cordis:

Quid mi abs te quæram? verba labris abeunt.

Per pectus miserum manat subido mihi sudor.

Sic tacitus, subidus: duplo ideo pereor.

atque item alios versus ejusdem addidit, non herclè minus dulces quam priores:

Quid faculam præfers Phileros, qua nil opus nobis?

Ibimus, hoc lucet pectore flamma satis.

Istam non potis est vis sava extinguere venti:

Aut imber cælo candidus præcipitans.

At contra hunc ignem Veneris, nisi si Venus ipsa,

Nulla est qua possit vis alia opprimere.

item dixit versus Porcii Licinii hocce,

Custodes ovium teneræque propaginis agnùm

Quæritis ignem? ite huc, quæritis? ignis homo est.

Si digito attigero, incendam silvam simul omnem:

Omne pecus: flamma est, omnia qua video.

Q. Catulli versus illi fuerunt:

Ausugit mihi animus. credo, ut solet, ad Theotimum

Devenit. sic est. perfugium illud habet.

Quid si non interdixem, ne illunc fugitivum

Mitteret ad se intrò, sed magis ejiceret?

Ibimus quæsitum. verùm ne ipsi teneamur

Formido. quid ago? da Venus consilium.

C A P. X.

Verba hæc, præter propter, in usu vulgi prodita etiam Emii fuisse.

Memini me quondam & Celsinum Julianum Numidam ad Frontonem Cornelium, pedes tunc graviter ægrum, ire & visere. atque ibi, qui introdu-

cti

Et sumus, offendimus eum cubantem in scimpodio Gracienſi, circum undique ſedentibus multis doctrina aut genere aut fortuna nobilibus viris. aſſiſtebant fabri ædium complures balneis novis moliendis adhibiti: oſtendebantque depictas in membranulis varias ſpecies balnearum, ex quibus quum elegiſſet unam formam ſpeciemque veris: interrogavit quantus eſſet pecuniæ conſpectus, ad id ratum opus abſolvendum, quumque architectus dixiſſet neceſſaria videri eſſe ſeſtertia ferme trecenta: unus ex amicis Frontonis & præter propter, inquit, alia quinquaginta. tum Fronto dilatis ſermonibus, quos habere de balnearum ſumtu inſtiterat, adſpiciens ad eum amicum, qui dixerat quinquaginta eſſe alia opus præter propter, quid hoc verbi eſſet, præter propter, interrogavit. atque ille amicus, Non meum, inquit, hoc verbum eſt, ſed multorum hominum quos loquentes id audias. quid autem id verbum ſignificet, non ex me, ſed ex grammatico quærendum eſt. ac ſimul digito demonſtrat grammaticum, haud incelebri nomine Romæ docentem, ſedentem, tum grammaticus uſitati pervulgatique verbi obſcuritate motus, Quærimus, inquit, quod honore quæſtionis minime dignum eſt. nam neſcio quid hoc prænimis plebejum eſt, & in opificum ſermonibus, quàm in hominum doctorum, notius. At enim Fronto, jam voce atque vultu intentioniore, Itane, inquit, magiſter, dehoneſtum tibi deculpatumque hoc verbum videtur, quo & M. Cato & M. Varro & pleraque ætas ſuperior ut neceſſario & Latino uſi ſunt? atque ibi Julius Cæſinus admonuit in tragœdia quoque Ennii, quæ Iphigenia inſcripta eſt, id ipſum de quò quærebatur ſcriptum eſſe, & à grammaticis contaminari magis ſolitum, quam enarrari. quocirca ſtatim proferri Iphigeniam Q. Ennii jubes. in ejus tragœdiæ choro inſcriptos eſſe hos verſus legimus;

Otio qui neſcit uti, plus negoti habet

Quam

Quam quum est negotium in negotio.

Nam cui quod agat institutum est; nullo negotio

Id agit. studet ibi. mentem atque animum delectat suum.

Otioso in otio animus nescit quid velit.

Hoc idem est: neque domi nunc nos nec militia sumus,

Imus huc; hinc illuc; quum illuc ventum est, ire illinc lubet,

Incertè errat animus. præter propter vitam vivitur.

Hoc ubi lectum est: tum deinde Fronto ad grammaticum jam labentem, Audistine, inquit, magister optime, Ennium tuum dixisse, præter propter, & cum sententia quidem tali, quali severissimæ philosophorum esse objurgationes solent? petimus igitur dicas, quoniam de Enniano jam verbo quaritur, qui sit notus hujusce versus sensus:

Incerte errat animus. præter propter vitam vivitur.

Et grammaticus sudans multum ac rubens multum, quum id plerique prolixius riderent, exsurgit: & abiens, Tibi, inquit, Fronto postea uni dicam, ne inscitiores audiant ac discant. atque ita omnes, relicta ibi quaestione verbi, confurreximus.

C A P. XI.

Ponit versus Platonis amatorios, quos admodum juvenis lusst, dum tragædiis contendit.

Celebrantur duo isti Græci versiculi, multorumque doctorum hominum memoria dignantur, quod sint lepidissimi & venustissimæ brevitatis. neque adeo pauci sunt veteres scriptores, qui eos Platonis esse philosophi affirmant; quibus ille adolescens luserit, quum tragædiis quoque eodem tempore faciendis præluderet.

πῶ ψυχῶ, ἀθάνατα φίλων, ἔπι χεῖρεσιν ἔχον.

ἄλλε γὰρ ἢ τλήμων ὡς ἀφ᾽ ἑσμεύῃ.

Hoc

Hoc distichon amicus meus *ὁν ἄμω* & adolescens in pluris versiculos licentiùs liberiusque vertit. qui quoniam mihi quidem visi sunt, non esse memoratu indigni, subdidi.

*Dum semihulco savio
 Meum puellum savior;
 Dulcemque florem spiritus
 Duco ex aperto tramite:
 Animula agra & saucia
 Cucurrit ad labias mihi,
 Rictumque in oris pervium,
 Et labra pueri mollia,
 Rimata itineri transitus,
 Ut transfiliret nititur.
 Tum si mora quid pluscula
 Fuisset in catu osculi:
 Amoris igni percita
 Transisset, & me linqueret:
 Et mira prorsum res foret,
 Ut ad me fierem mortuus,
 Ad puerum at intus viverem.*

C A P. XII.

*Dissertatio Herodis Attici super vi & natura doloris, sua-
 que opinionis affirmatio per exemplum indocti rustici,
 qui cum rubis fructiferas arbores præcidit.*

Herodem Atticum consularem virum Athenis dis-
 rentem audivi Græca oratione: in qua ferè omnis
 memoriæ nostræ universos gravitate atque copia & ele-
 gantia vocum longè præstitit. diseruit autem contra
ἀπίθειαν Stoïcorum, lacescit à quodam Stoïco, tam-
 quam minus sapienter & parum viriliter dolorem ferret
 ex morte pueri, quem amaverat. In ea dissertione,
 quan-

quantulum memini, hujuscemodi sensus est: quod nullus usquam homo, qui secundum naturam sentiret & saperet, affectionibus istis animi quas *πάθη* appellabat, ægritudinis, cupiditatis, timoris, iræ, voluptatis, carere & vacare totus posset; atque, si posset etiam obniti ut totis careret; non ex re id melius, quoniam langueret animus & torperet, affectionum quarumdam adminiculis, ut necessario plurimum imperio, privatus, dicebat enim sensus istos motusque animi, qui quum immoderatiores sunt vitia fiunt, innexos implicatosque esse vigoribus quibusdam mentium & alacritatibus, ac propterea, si omnino omnis eos imperitius convellamus, periculum esse ne eis adhærentes bonas quoque & utiles animi indoles amittamus. moderandos esse igitur & scite consideratèque purgandos censebat, ut ea tantum, quæ aliena sunt, contraque naturam videntur, & cum pernicie agnata sunt, detrahantur: ne profectò id accidat, quod cuiquam Thraco insipienti & rudi in agro, quem emerat, procurando venisse usum fabula est. Homo Thracus, inquit, ex ultima Barbaria, ruris colendi insolens, quum in terras cultioris, humanioris vitæ cupidine, commigrasset; fundum mercatus est, oleo atque vino constitutum. qui nihil admodum super vite aut arbore colenda sciret, videt forte vicinum rubos late atque alte obortas excidentem, fraxinos ad summum prope verticem deputantem, suboles vitium è radicibus caudicum super terram fufas revellentem, stolones in pomis aut in oleis proceros, atque decretos amputantem: acceditque prope, & cur tantam ligni atque frondium cædem faceret percunctatus est. & vicinus ita respondit; Ut ager, inquit, mundus purusque fiat, ejus arbor atque vitis fecundior. Discedit ille à vicino gratias agens, & lætus tamquam adeptus rei rusticæ disciplinam, tum falcem ibi ac securim capit; atque ibi homo miser imperitus vites suas sibi omnes & oleas detruncat; comasque arbo-

arborum lætissimas uberrimosque vitium palmites decedit. & fructecta atque virgulta simul omnia, pomis frugibusque gignendis felicia, cum sentibus & rubis purificandi agri gratia convellit; malà mercede doctus audaciam, fiduciamque peccandi imitatione falsa eruditus. Sic, inquit, isti apathiæ sectatores, qui videri se esse tranquillos & intrepidus & immobiles volunt, dum nihil cupiunt, nihil dolent, nihil irascuntur, nihil gaudent, omnibus vehementioris animi officiis amputatis, in corpore ignava & quasi enervatæ vitæ conflescunt.

C A P. XIII.

Quos pumiliones dicimus, Græcè νάνους appellari.

Stabant forte unà in vestibulo palatii fabulantes Fronto Cornelius & Festus Postumius & Apollinaris Sulpicius, atque ego ibi assistens, cum quibusdam aliis, sermones eorum quos de literarum disciplinis habebant, curiosius captabam. tum Fronto Apollinari, Fac me, inquit, oro, magister, ut sim certus, an recte superfederim *nanos* dicere parva nimis statura homines, maluerimque eos *pumiliones* appellare: quoniam hoc scriptum esse in libris veterum memineram: *nanos* autem sordidum esse verbum & barbarum credebam. Est quidem hoc, inquit Apollinaris, in consuetudine imperiti vulgi frequens, sed barbarum non est, censeturque linguæ Græcæ origine: *νάνους* enim Græci vocaverunt brevi atque humili corpore homines paulum supra terram exstantes. Idque ita dixerunt, adhibita quadam ratione etymologiæ cum sententia vocabuli competente. &, si memoria, inquit, mihi non labat, scriptum hoc est in comœdia Aristophanis, cui nonem est, *Ἀκλαῆς*. Fuisset autem verbum hoc à te civitate donatum aut in Latinam coloniam deductum, si tu eo uti dignatus fores, esset-

essetque id impendio probabilius, quàm quæ à Laberio ignobilia nimis & sordentia in usum linguæ Latinæ intronmissa sunt. Tum Festus Postumius grammatico cuiuspiam Latino, Frontonis familiari, Docuit, inquit, nos Apollinaris *nanos* verbum Græcum esse. tu nos doce, in quo de mulis aut equuleis humilioribus vulgò dicitur, anne Latinum sit: & apud quem scriptum repariatur. Atque ille grammaticus, homo sanè perquam in noscendis veteribus scriptis exercitus, si piaculum, inquit, non committitur præsentem Apollinari quid de voce illa Græca Latinave sentiam dicere; audeo tibi, Feste, quarenti respondere: esse hoc verbum Latinum: scriptumque inveniri in poëmatis Helvii Cinnæ non ignobilis neque indocti poëtæ. Versusque ejus ipsos dixit; quos, quoniam memoriæ mihi fortè aderant, adscripsi:

*At nunc me geniana per salicta
Binis rheda rapit citata nanis.*

C A P. XIV.

Contemporaneos fuisse Cæsari & Ciceroni M. Varronem & P. Nigidium ætatis suæ doctissimos Romanos, & quod Nigidii commentationes propter earum obscuritatem subtilitatemque in vulgus non exeunt.

Ætas M. Ciceronis & C. Cæsaris præstanti facundia viros paucos habuit: doctrinarum autem multiformium variarumque artium, quibus humanitas erudita est, columina habuit M. Varronem & P. Nigidium. Sed Varronis quidem monumenta rerum ac disciplinarum, quæ per litteras condidit, in propatulo frequentique usu feruntur. Nigidianæ autem commentationes non proinde in vulgus exeunt: & obscuritas subtilitasque earum tamquam parum utilis derelicta est. sicuti sunt quæ paulo ante legimus in commentariis ejus